

सन २०२० च्या खरीप हंगामामध्ये मध्यम स्वरूपाचा दुष्काळ जाहीर झालेल्या तालुक्यांमध्ये सहकारी कर्जाचे पुनर्गठन व शेतीशी निगडीत कर्जाच्या वसुलीस स्थगिती देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन
सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग
शासन परिपत्रक क्र. दुष्काळ-१११९/प्र.क्र. ११८/१८-स,
मादाम कामा मार्ग, हुतात्मा राजगुरु चौक,
मंत्रालय, मुंबई - ४०० ०३२.
दिनांक : १७ डिसेंबर, २०२०

- वाचा -**
- १) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.१७३/२०१७/म-७, दि.०७/१०/२०१७
  - २) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र. संकीर्ण-२०१७/प्र.क्र.१७३/२०१७/म-७, दि.२८/०६/२०१८
  - ३) शासन पत्र क्रमांक : एससीवाय २०२०/प्र.क्र.६८/म-७, दि.२०/१०/२०२०
  - ४) आयुक्त (कृषी), महाराष्ट्र राज्य, पुणे यांचे पत्र क्रमांक जा. क्र.कृआ/नैसआ/ख.दुष्काळ/३-९७७४/२०२०, दिनांक २७/१०/२०२०
  - ५) शासन निर्णय, महसूल व वन विभाग क्र. एससीवाय-२०२०/प्र.क्र.६८/म-७, दि.२९/१०/२०२०

प्रस्तावना :-

दुष्काळ व्यवस्थापन संहिता २०१६ नुसार जिल्ह्यातील दुष्काळी परिस्थितीचे मुल्यांकन करण्याबाबत संदर्भाधीन शासन निर्णय क्रमांक १ व २ अन्वये सविस्तर कार्यपद्धती विहित करण्यात आली आहे. दुष्काळाची दुसरी कळ लागू झालेल्या ७ तालुक्यांपैकी उल्हासनगर तालुक्यात पेरणीचे क्षेत्र निरंक असल्याने सदर तालुक्यात दुष्काळ घोषित करण्याचा प्रश्न उद्भवत नाही. उर्वरित ६ तालुक्यांमध्ये प्रत्यक्ष पिकांचे नुकसानीचे सर्वेक्षण करण्यात आले असून त्या आधारे राज्यस्तरीय दुष्काळ देखरेख समितीकडून प्राप्त झालेल्या प्रस्तावानुसार राज्यातील तालुक्यांमध्ये दुष्काळ जाहीर करून सवलती लागू करण्याबाबत येथील शासन निर्णय क्रमांक ५ अन्वये निर्देश दिले आहेत. सदर शासन निर्णयामध्ये जाहीर केलेल्या सवलती उपाययोजनांमध्ये १) सहकारी कर्जाचे पुनर्गठन व २) शेतीशी निगडीत कर्जाच्या वसुलीस स्थगिती अशा सहकार विभागाशी संबंधित सवलती/उपाययोजनांचा समावेश आहे.

तसेच राज्यामध्ये खरीप २०२० च्या हंगामामध्ये पीक काढणीला आलेली असताना सर्वत्र अतिवृष्टी झाल्यामुळे उभ्या पीकांचे नुकसान झाले आहे. सध्या कर्ज वसूलीचा हंगाम सुरू असून या हंगामामध्ये कर्ज वसूली केल्यास शेतकरी अडचणीत येण्याची शक्यता आहे. सदर वस्तुस्थितीस अनुसरून कर्जाच्या वसूलीस स्थगिती देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

महसूल व वन विभागाच्या वरील अ.क्र.५ येथील शासन निर्णयाच्या अनुषंगाने सहकारी कर्जाचे पुनर्गठन व शेतीशी निगडीत कर्जाच्या वसुलीस स्थगिती सवलती/उपाययोजना लागू करण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन परिपत्रक :-

सन २०२० च्या खरीप हंगामात महसूल व वन विभाग (मदत व पुनर्वसन) यांच्यामार्फत राज्यातील तालुक्यांमध्ये दुष्काळ जाहीर करून दुष्काळी भागात उपाययोजना व सवलती लागू करण्याबाबत निर्देश दिले आहेत.

२. या परिपत्रकान्वये सूचित करण्यात येते की, संदर्भाधीन वाचा अ.क्र.५ येथे नमूद केलेल्या दि.२९/१०/२०२० च्या शासननिर्णयान्वये राज्यातील गडचिरोली जिल्ह्यातील कोरची या तालुक्यामध्ये मध्यम स्वरूपाचा दुष्काळ जाहीर केला असल्यामुळे खरीप २०२० हंगामातील शेतीशी निगडीत कर्जाच्या वसुलीस स्थगिती व अल्पमुदत पीक कर्जाचे मध्यम मुदत कर्जात (कालावधी ५ वर्ष) पुनर्गठन करण्यास मान्यता देण्यात येत आहे. त्या अनुषंगाने, राष्ट्रीयकृत बँका, व्यापारी बँका, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि. व संबंधित जिल्हा मध्यवर्ती बँकांनी आवश्यक ती कार्यवाही करावी.

३. खरीप २०२० हंगामातील पीक कर्जाच्या परतफेडीचा दिनांक ३१ मार्च २०२१ असल्याने वरीलप्रमाणे बाधित तालुक्यातील जे शेतकरी विहीत मुदतीत पीक कर्जाची परतफेड करू शकणार नाहीत, अशा शेतकऱ्यांची संमती घेऊन खरीप २०२० च्या हंगामातील पीक कर्जाचे व्याजासह मध्यम मुदत कर्जात ५ वर्षांच्या कालावधीसाठी पुनर्गठन करण्यात यावे.

तसेच खरीप २०२० हंगामातील राज्यातील शेतीशी निगडीत कर्जाच्या वसुलीस पुढील आदेशापर्यंत स्थगिती देण्यात येत आहे. त्या अनुषंगाने, राष्ट्रीयकृत बँका, व्यापारी बँका, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक लि. व संबंधित जिल्हा मध्यवर्ती बँकांनी आवश्यक ती कार्यवाही करावी.

खरीप २०२० मधील पीक कर्जाच्या पुनर्गठनाची कार्यवाही सर्व बँकांनी दि.३१ जुलै, २०२१ पर्यंत पूर्ण करावी व अशा शेतकऱ्यांना पुढील हंगामासाठी पीक कर्ज उपलब्ध करून देण्यात यावे. या शासन निर्णयाची अंमलबजावणी कटाक्षाने करण्यात येईल, याची सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे तसेच समन्वयक, राज्यस्तरीय बँकर्स समिती (SLBC) बँक ऑफ महाराष्ट्र, पुणे यांनी दक्षता घ्यावी.

सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आले असून त्याचा सांकेतांक २०२०१२१७१६०२३१५९०२ असा आहे. हे शासन परिपत्रक डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(अनिल ज. चौधरी)

कार्यासन अधिकारी

सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, महाराष्ट्र शासन

प्रत ,

- १) मा. मुख्यमंत्री यांचे प्रधान सचिव, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- २) मा. मंत्री (सहकार) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- ३) मा. राज्यमंत्री (सहकार) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- ४) मा. विधानसभा सदस्य व विधान परिषद सदस्य (सर्व)
- ५) अप्पर मुख्य सचिव (मदत व पुनर्वसन), महसूल व वन विभाग, मंत्रालय, मुंबई ३२.
- ६) सहकार आयुक्त व निबंधक, सहकारी संस्था, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ७) आयुक्त, कृषी संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
- ८) संचालक, पणन संचालनालय, महाराष्ट्र राज्य, पुणे
- ९) समन्वयक, राज्यस्तरीय बँकर्स समिती (SLBC) बँक ऑफ महाराष्ट्र, पुणे
- १०) जिल्हाधिकारी (सर्व)
- ११) सह सचिव, भारत सरकार, कृषी मंत्रालय (सहकार विभाग) कृषी भवन, नवी दिल्ली.

- १२) महाव्यवस्थापक, राष्ट्रीय कृषी व ग्रामीण विकास बँक, प्रादेशीक कार्यालय, पुणे
- १३) मुख्य अधिकारी, आर. बी. आय, अँग्रिकल्चरल क्रेडीट डिपार्टमेंट, सेंट्रल ऑफीस, गारमेट हाऊस, मुंबई १८
- १४) उप मुख्य अधिकारी, आर.बी. आय, अँग्रिकल्चरल क्रेडीट डिपार्टमेंट, सेंट्रल ऑफीस, गारमेट हाऊस, मुंबई १८
- १५) विभागीय सह निबंधक, सहकारी संस्था. (सर्व)
- १६) जिल्हा उपनिबंधक, सहकारी संस्था. (सर्व)
- १७) कार्यकारी संचालक, जिल्हा मध्यवर्ती सहकारी बँक (सर्व)
- १८) प्रशासक, महाराष्ट्र राज्य सहकारी बँक, मुंबई
- १९) महासंचालक, माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय, मंत्रालय, मुंबई
- २०) सर्व कार्यासने, सहकार, पणन व वस्त्रोद्योग विभाग, मंत्रालय, मुंबई
- २१) निवड नस्ती - १८ स